

262470

FIGURI REVOLUȚIONARE DIN TRECUTUL ROMĂNESC

ION CÂMPINEANU

(1798—1863)

CUVÂNTARE ROSTITA IN ȘALA DALLES DIN BUCUREȘTI, LA 9 DE-
CEMVRIE 1936, IN CICLUL DE CONFERINȚE AL UNIVERSITĂȚII LIBERE:
„FIGURI REVOLUȚIONARE DIN TRECUTUL ROMĂNESC”

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ALEX. LAPEDATU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN CLUJ

„CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

FIGURI REVOLUȚIONARE DIN TRECUTUL ROMÂNESC

ION CÂMPINEANU

(1798—1863)

CUVÂNTARE ROSTITĂ ÎN SALA DALLES DIN BUCUREȘTI, LA 9 DE-
CEMVRIE 1936, ÎN CICLUL DE CONFERINȚE AL UNIVERSITĂȚII LIBERE:
„FIGURI REVOLUȚIONARE DIN TRECUTUL ROMÂNESC”

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ALEX. LAPEDATU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN CLUJ

„CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

ION CĂMPINEANU
(1798—1863)

ION CÂMPINEANU

(1798—1863)

De sigur, mulți din cei ce urmăresc cursurile acestei Universități libere sau din cei ce vor fi cetit numai programul ciclului de conferințe din care face parte și aceia ce voiu avea onoarea să desvolt astă seară înaintea Dv. — ciclu intitulat : *figuri revoluționare în trecutul românesc* — se vor fi întrebat : ce caută Ion Cămpineanu în rândul acestor figuri ?

Căci, evident, o figură istorică revoluționară trebuie să aibă la activul său o revoluție — adecă o mișcare violentă pentru răsturnarea unei ordine politice, sociale sau economice și înlocuirea ei cu o alta presupusă mai bună sau, în tot cazul, mai nouă.

Ori, dacă îndărătul lui Nicola Urs zis Horia, lui Tudor Vladimirescu, lui Avram Iancu și lui Ion C. Brătianu stau revoluțiile de la 1784/5, de la 1821 și de la 1848, în Transilvania și în Țara-Românească, toate cunoscute în istorie, îndărătul lui Ion Cămpineanu nu se găsește o atare revoluție.

Mai mult. In manualele și tratatele generale de istorie națională, cari formează baza culturii intelectualilor noștri de orice categorie și profesiune, numele lui Ion Cămpineanu sau nu figurează sau, dacă figurează, nu se arată îndeajuns rolul pe care el l-a avut în evoluția istorică a neamului și care îi dă dreptul să fie așezat în rândul marilor figuri revoluționare ale poporului român.

Așa este. Și cu toate acestea, cei ce au întocmit ciclul conferințelor istorice din est an ale Universității libere și au înscris numele lui Ion Câmpineanu alături de al celorlalți revoluționari români, au avut perfectă dreptate să o facă, întru cât acțiunea pe care a întreprins-o, la timpul său, în viața noastră politică națională, este cu adevărat revoluționară.

Și anume : nu o revoluție efectivă, de directă și imediată schimbare a stărilor de lucruri de atunci, ci o revoluțiune, o mare revoluțiune chiar, în spirite și năzuințe, cu schimbări indirecte și ulterioare, tot așa de însemnate ca și a oricărei alte revoluții. Cum și ce fel, se va vedea îndată din expunerea ce veți binevoi a-mi îngădui să o fac.

* * *

Înainte însă de aceasta se impune o întrebare : dacă Ion Câmpineanu a îndeplinit o acțiune așa de însemnată în istoria modernă a României, de ce numele și faptele sale nu sunt cunoscute și apreciate ca și ale celorlalți revoluționari ai neamului ?

Pentru că acțiunea sa s'a produs într'o epocă când nu era încă posibil, pentru realizarea planurilor și programului său politic național, să poarte cu succes o luptă cu mijloace și puteri proprii și pentru că singurul scop ce se putea urmări și ajunge atunci era, cum am zis, să revoluționeze spiritele și să pregătească voințele pentru îndeplinirea acelor planuri și acelui program.

Și scopul acesta a fost pe deplin ajuns. Căci prin acțiunea lui Ion Câmpineanu spiritele contimporanilor și voințele urmașilor s'au revoluționat și s'au pregătit în așa fel, ca să fie capabile a realiza ei ceea ce el pusesse la cale. De aceea și pentru unii ca și pentru alții — contimporanii din vremea Regulamentului organic și tinerimea revoluționară dela 1848 — Ion Câmpineanu a fost și a rămas marele animator și îndrumător al ideologiei și politicei naționale dela începutul epocii de renaștere a României moderne.

Așa se explică de ce s'a bucurat, la contimporani, de o

mare autoritate și de ce a deșteptat la urmași, un adevărat cult, cum reese, necontestat, din documentele vremii și din mărturiile celor ce l-au apucat. În această priviință nu pot uita ceiace-mi spunea, după prelegerea cu care deschideam, în toamna anului 1927, ciclul conferințelor asupra Independenței române, în care am relevat rolul însemnat pe care Ion Câmpineanu l-a avut în opera de pregătire a Statului român modern, ceea ce-mi spunea, zic, Ion I. C. Brătianu despre respectul cu care generația dela 1848 îl înconjurase și despre cultul pe care cei mai de aproape înaintași ai săi — Dumitru și Ion C. Brătianu — i l-au păstrat toată viața lor.

În adevăr, generațiunea aceasta și-a plătit tributul recunoștinței și admirației pentru Ion Câmpineanu, prin elogiul pe care unul din cei mai de seamă reprezentanți ai ei, Ion Ghica, i l-a făcut la Academia Română, cu prilejul discursului său de recepție, în care s'a ocupat de viața și opera marelui patriot. Era de altfel în măsură să-l cunoască mai bine de cât ori cine, fiindu-i nepot de soră și, în tinerețe, corespondent și om de legătură, la Paris, cu emigrații poloni revoluționari ai principelui Adam Czartoriyski, așa dar să știe amănunte din viața și activitatea-i politică națională, pe care alții nu le-ar fi putut afla dela omul modest și discret, iar, către sfârșitul vieții, distrus sufletește, care a fost Ion Câmpineanu.

* * *

Cu elogiul acesta s'a închis însă, din nenorocire, pentru multă vreme, amintirea lui Ion Câmpineanu la urmași. În adevăr, în ultimele decenii ale secolului trecut, ideea națională în viața publică românească suferi o dureroasă și păgubitoare eclipsă, în ce privește educația, sub acest raport, a tinerei generațiuni.

Căci, sub influența, pe deoparte, a curentului socialist, iar, pe de altă parte, a școlii junimiste, interesul acestei generațiuni nu se mai îndreaptă spre trecut și spre oamenii lui reprezentativi cu aceiași iubire și cu acelaș respect ca mai înainte.

Faptul acesta aduse cu sine nu numai ignorarea acestui trecut, dar și o depreciere a oamenilor săi. Tinerimea de care vorbesc nu se mai simți legată de predecesori, așa după cum aceștia se simțiră legați de înaintașii lor. Dimpotrivă, ea se socoti dispensată a cunoaște trecutul și de a clădi lucrarea sa pe temelile acestui trecut.

Mai mult. Cucerită de doctrine filosofice și sociale ce excludeau din cadrul lor ideea națională sau stăpânită de presumția că reprezintă o cultură de esență și valoare superioară, tinerimea aceasta avea să privească la admirabila și minunata generație de făuritori ai Regatului cam de sus și, adesea, cu oare care ironie, pentru ideologia ei „perimată” și patriotismul ei „demodat”, punând chiar la îndoială sinceritatea și onestitatea credințelor și sentimentelor ei.

Mișcarea revoluționară dela 1848 era considerată ca o imitație a revoluțiilor din Apus, iar conducătorii ei ca niște tineri superficiali ce aduseseră de la Paris numai demagogia ușoară și eftină a agitatorilor republicani. Ion C. Brătianu era prezentat ca lipsit de cultură, iar G. A. Rosetti ca freseolog ridicol. Strălucita activitate, în Apus, a emigrației române, pentru izbândă cauzei naționale, complet ignorată. Realizările epocale dela 1856, 57, 58, 59, 62, 63, 64 și 66 operă a împrejurărilor favorabile, nu a oamenilor chibzuiți și pricepuți, patrioți și luminați.

Astfel a crescut o generație, lipsită, din cauzele arătate, de cunoștința serioasă și aprofundată a împrejurărilor și greutăților prin care s'a constituit și organizat România modernă, ca și a meritelor și vredniciilor oamenilor cari au constituit-o și organizat-o, — o generație, în care, chiar și istoricii săi, ale căror sentimente patriotice nu pot fi puse la îndoială, nu s'au simțit îndemnați să se ocupe, să cerceteze, mai de aproape și mai cu interes, epoca renașterii române.

* * *

Singurul care rămăsese să îndeplinească această mare lacună, fără însă să fie secondat, fu un om tot din cei vechi,

considerat, pentru interesul și pasiunea cu care se devotase studiului acestei epoci, ca un apologet exagerat al ei. Era D. A. Sturdza, fără de care nu am avea azi acea prețioasă colecție de *Acte și documente relativ la renașterea României*; nu am avea acea bogată culegere de material istoric asupra *Anului 1848 în Principatele Române*; nu am avea acea meticuloasă și conștiincioasă publicație *Trei zeci și apoi Patru zeci de ani de domnie ai Regelui Carol I*; nu am avea, în fine, seria întreagă de studii și cercetări ale sale, în care s'a nevoit să lămurească și să fixeze atâtea din fețele însemnate ale acestei grandioase epoci istorice.

Evident că, pentru o generație crescută sub astfel de nefecite influențe, Ion Câmpineanu a trebuit să fie dat cu totul uitării. Abia studiile și cercetările nouă istorice — din ultimele două decenii — au repus în lumină personalitatea și acțiunea sa politică națională. Cu ajutorul lor, nu numai că s'a putut completa, în chip nebănuit de bogat și interesant, știrile privitoare la această personalitate și acțiune, dar, în acelaș timp, s'au putut lărgi și cadrele în care ele s'au afirmat și manifestat în legătură cu începuturile luptei pentru constituirea României moderne și pentru unitatea națională a neamului.

Și e necesar să cunoaștem această luptă, cu tot ceea ce i-a urmat pentru desăvârșirea planurilor lui Ion Câmpineanu și tovarășilor săi. Fără cunoștința acestor împrejurări și evenimente, nu se poate concepe luptător în viața publică a țării. Cu deosebire însă tinerimea noastră trebuie să le cunoască, ca să poată aprecia credințele și sentimentele, meritele și capacitatea, râvna și jertfa înaintașilor. Astfel se vor distruge numai legendele false și mincinoase cu care și azi mai este ea hrănită. Astfel va renaște încrederea și nădejdea în sufletul acestei tinerimi.

Pentru aceasta, „Așezământul Ion C. Brătianu“, cu menirea de a publica studii și materiale istorice cu privire la epoca renașterii române, dela 1821 la 1891 (anii nașterii și morții marelui român) este foarte bine venit. Prin îngrijirea conducătorilor săi, s'au dat la iveală o sumă de scrieri care aduc lu-

mini nouă și prețioase asupra luptelor și oamenilor din această epocă. Ele se vor completa cu vremea. Atunci se va putea vedea și înțelege, cu adevărat, cum s'a întemeiat, s'a dezvoltat și a ajuns la apogeul său Statul român — una din cele mai frumoase și armonioase construcții politice de Stat național ale Europei sud-estice.

* * *

Ion Câmpineanu își trage originea dintr'o familie de buni și devotați patrioți români. Tatăl — Scarlat Câmpineanu — s'a opus poruncii Domnului (Hangerli) de a strânge oaste românească, care să lupte, alături de Turci, împotriva Austriacilor, iar mama, Luxandra Câmpineanu, a plătit această cetezanță a soțului cu surghiunul la Eski-Zara și, mai apoi, cu închisoarea, câțiva ani de zile, la cele șapte turnuri — Edicule — din Constantinopol.

Numai mazierea și decapitarea tiranului Domnitor au pus capăt suferințelor acestei nobile femei, despre care un panegirist al lui Ion Câmpineanu scria, la moartea acestuia, în ziarul „Buciumul”, că era așa de generoasă că, pe când fiul său Constantin era vel Spătar, a introdus, atât în grosul Spătăriei cât și în pușcărie obiceiul de a primeni și spăla pe osândiți. Singură se ducea să scape pe acești nenorociți dela cazne și tot ea stăruia să li se facă tainuri, ca să nu mai cerșească la trecători cu mâinile întinse prin ferestrele pușcăriei...

În timpul martiriului său, Luxandra Câmpineanu născu pe al doilea fiu — pe Ion. Întâiul era Constantin, care împărtăși cu maică-sa amarul exilului și chinurile închisorii. El fu acela, care, după întoarcerea în țară, trebui să se îngrijească de creșterea și educația fratelui său. Insuși om învățat, dela renumita școală grecească a lui Lambrou Photiadi — „în care, scrie Ion Ghica, s'a format inima și spiritul multora din Grecii ce au ilustrat patria lor prin sabie și prin condeiu” — ținu să-i dea o instrucție cât mai aleasă și mai bogată pentru vremea aceea — și anume cea grecească, clasică, la școala lui Vardalah și Comita, iar cea apuseană, franceză, la școala unui nobil francez refugiat în Țara-Românească, Laurençon.

Cultura ce căpătă dela acești dascăli și pe care și-o completă, ulterior, prin lecturi bogate și întinse fu, într'adevăr temeinică și frumoasă. Toți cei ce l-au cunoscut pe Ion Câmpineanu o confirmă. Intrebuința pe clasicii elini și francezi curent, cu un remarcabil simț literar și spirit critic.

„El nu numai iubea literatura și artele, scrie Ion Ghica, dar simțea ca poetul și ca artistul. Acei ce l-au auzit judecând o operă sau dând consiliile sale judicioase asupra unei scrieri, pot spune cât era de desvoltat la acest om gustul literar și artistic”. Apoi : „Câmpineanu n'a scris nici o carte, dar a făcut mai mult : a îndemnat pe toți oamenii de talent dintr'acea epocă să scrie”. Iar Bolliac, la moartea sa, scria în necrologul ce i-a consacrat : „Li era familiară literatura clasică, greacă și franceză. Recitările ce făcea erau totdeauna bine alese și bine zise. Nu ne-a lăsat nimic scris de mâna sa, dar, ca și Socrate, ne-a lăsat faptele lui, simțirea lui, patriotismul lui...”

În acelaș timp, fratele său îi făcu educația — școala vieții și a patriotismului, atât de viu și ardent în familia sa. Școala vieții, prin practicarea celor mai alese virtuți omenesti și cetățenești. Școala patriotismului, prin ura împotriva regimului fanariot și iubirea pentru națiunea și țara sa, care trebuiau scoase neapărat din căderea în care le afundaseră asupritorii și exploataorii lor. În ambele privințe, Ion Câmpineanu a fost și a rămas, cum vom vedea, un model de cetățean în viața publică și cel mai fervent și dinamic patriot al epocii sale.

În adevăr, între 1821 și 1828, se alcătuiră în Țara-Românească două partide, ca reprezentante a celor două curente politice ale vremii : 1) partidul boerilor câștigați pentru eteria grecească — adecă pentru mișcarea politică ce urmărea desființarea Imperiului otoman și înlocuirea lui prin domnia Grecilor, cari, prin cultura și bogăția lor, dominau situația și cari, prin biserică, amenințau să cutropească popoarele creștine subjugate stăpânirii turcești și 2) partidul boerilor ce sprijineau politica intereselor naționale și pentru cari suzeranitatea turcească însemna ocrotirea naționalității române.

Dovadă : desnaționalizarea clasei conducătoare din Basarabia

și Bucovina, sub Ruși și Austriaci. Imperiul turcesc încălca, e drept, vechile capitulații ale țării, prin stăpânirea cetăților dela Dunăre, prin numirea, fără consultarea țării, a Domnilor, prin monopolizarea produselor ei, prin porunci și firmanuri directe. Dar, fatal, acest Imperiu era menit dismembrării. Nu trebuia deci grăbit lucrul. Dimpotrivă, trebuia pregătit neamul să fie în stare, atunci, a se reintegra în drepturile sale. Așa dar, în așteptare, se impunea afirmarea și susținerea intereselor românești.

În acest partid se înregimentaseră cei mai de frunte boeri ai țării și, cu dâșii, evident, și Constantin Câmpineanu. Refugiați, mare parte, la Brașov, în timpul Eteriei, ei constituiesc acolo, în 1822, o societate patriotică secretă, în care fu introdus și tânărul Ion Câmpineanu. Astfel fu inițiat el de timpuriu în viața politică prin acest frate al său — „cel mai considerat și stimat din boerii primului Domn pământean Grigorie Ghica-Vodă”, care, mai târziu, după moartea lui Constantin, lasă pe Ion Câmpineanu executor testamentar al său.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

Ion Câmpineanu începu cariera publică ca militar. Și anume: organizându-se, la 1830, miliția națională, Alex. Dim. Ghica, ca vel Spătar, fu făcut șeful ei. Ofițerii se recrutară dintre tinerii boeri. Gradele li se dădură după rangul lor civil. În Statul major al lui Alex. Dim. Ghica găsim și pe Ion Câmpineanu ca „adiutant comandant”. Fu avansat căpitan, apoi maior și avu sub ordine pe Nic. Golescu, pe Ion Voinescu II etc. În această calitate potoli turburările iscate—din cauza accizelor—în Ploești și județul Prahova, fără vărsare de sânge, numai cu sfatul și cuvântul (Ianuarie 1832), fapt pentru care fu decorat de Chiselev cu ordinul Sf. Vladimir.

La 1831 fu numit membru în Comisia pentru traducerea codului de comerț francez. Demisionează însă curând. Iar la 1831 fu ales (în 15 Noemvrie) membru în cel dintâiu sfat orășenesc (consiliul comunal) al Capitalei, de unde asemenea demisionă după câteva zile.

Dar adevărata sa carieră publică începe numai după moartea fratelui său, la 1833, când rămase cu o mare avere și un mare nume. Era încă, de atunci, pentru toți, o necontestată speranță a viitorului. Aceasta pentru darurile și virtuțile sale : pentru bunătatea și generozitatea sa, pentru cultura și talentul său, pentru spiritul și tendințele sale liberale și progresiste.

Dovada o făcuse :

1. Liberându-și țiganii de robie și dându-le cărți de slobozenie, cu două condiții : a) cei neînsurați să nu se căsătorească cu roabe, ca să nu cadă din nou în robie, b) să se cheme mai departe „ai Câmpineanului”, ca să nu ajungă pe mâna zapciilor.

2. Liberându-și de clacă țăranii de pe proprietățile sale și dându-le pământ necesar pentru hrană...

3. Intemeind Societatea filarmonică, care era, scrie Ubicini, literară în formă, dar politică în fond, având de scop : dezvoltarea ideii naționale, cu autonomia țării și suveranitatea Porții ca baze ; cultivarea limbei și înlocuirea caracterelor slave cu litere latine ; traducerea capodoperilor literare streine. Apoi : teatru, ca școală de morală patriotică și națională. Eliade și Aristia îi dădură concursul...

Ales, la 1833, deputat de Brăila în Adunarea obștească, își încheie cariera militară, începând pe cea politică. În statul ofițeresc rămase numai nominal, cu gradul său de colonel.

* * *

Pentru a putea urmări și înțelege rolul și acțiunea politică națională a lui Ion Câmpineanu e însă trebuință de câteva considerațiuni prealabile.

După 1821 și, mai ales, după 1828, în timpul ocupației rusești a Principatelor și întocmirii Regulamentelor organice, clasa conducătoare, boerească, singura în drept a participa la viața publică, își dădu seama mai întâiu de posibilitățile constituirii și organizării unui Stat român modern, în sens liberal și național.

Ea începu deci a cerceta condițiunile cele mai prielnice în

care aceasta s'ar putea face. Una câte una aceste condiții se lămuriră și se fixară, ca opinie comună și curentă a patrioților lămuriră și devotați intereselor naționale.

Și anume :

1. Autonomia, în înțelesul vechilor capitulațiuni, fără îndepărtarea, deocamdată, a suzeranității turcești, care, în acest înțeles, nu putea fi o piedică pentru năzuințele și scopurile lor. Tributul și investitura Domnilor erau mai mult formale, simbole ale acestei suzeranități. Cu timpul însă, adevărat pe măsură ce Statul român trebuia să se consolideze și Impériul turcesc fatal să slăbească, avea să urmeze și independența.

2. Stabilirea unui regim constituțional, cu abolirea privilegiilor de clasă și egalitatea de drepturi pentru toți, cu sistem reprezentativ și guvern responsabil — așa cum funcționa în Apus.

3. Unirea Țărilor române într'un singur Stat național.

4. Domnie ereditară dintr'o dinastie streină.

Toate aceste condițiuni se lămuriră și se fixară, cum am zis, în aceste deziderate, postulate, fără de a căror realizare nu se putea concepe viitorul Stat român modern. Documentele și mărturiile vremii o dovedesc cu prisosință. Dar în realizarea acestor postulate era o mare și grea piedică : protectoratul rusesc, instituit asupra Țărilor române prin convenția dela Akkerman (1826) și pecetluit prin Regulamentele organice date acestor țări în timpul ocupației dela 1828—34.

Căci constituirea unui Stat național românesc, puternic, la Dunărea de jos, devenia un serios obstacol în calea tendințelor rusești de expansiune spre Constantinopol și de dominațiune în Sud-estul european. De aci interesul Rusiei de a aduce Țările române cât mai curând și complet sub influența, dependența și stăpânirea ei. Un conflict de interese deci — care nu se putea rezolva de cât prin luptă — între Curtea zisă protectoare pentru năzuințele și scopurile ei și Țările române pentru năzuințele și scopurile lor.

Necesitatea acestei lupte — împotriva protectoratului rusesc — o vedeau toți bunii patrioți români și o admiteau.

Dar, evident, era greu, era cutezător, era temerar, în împrejurările și cu mijloacele de atunci, să se susțină. Ori tocmai acesta este marele merit a lui Ion Câmpineanu și tovarășilor săi de principii și simțăminte: de a fi îndrăsnit să înceapă această luptă.

* * *

Mai întâiu el crezu că-l va putea câștiga, în acest scop, de partea sa, pe noul Domnitor Alex. Dim. Ghica, cu care, înainte de domnie, se găsea în comunitate de păreri. De aceea, când acesta se întoarse cu investitura dela Constantinopol, îl întâmpină la Giurgiu și intră în carantină cu dânsul, ca să se poată mai de aproape înțelege. Dar Domnul își schimbase, între timp, părerile. El nu mai era acel dinainte. Câmpineanu fu foarte decepționat de această schimbare. Ne-o mărturisesc și Ubicini și Bolliac, cari l-au văzut imediat după aceea.

Nu se descurajă însă. Ceea ce nu putea face, cum credea, împreună cu Domnul, va face cu ceilalți tovarăși — va începe lupta împotriva protectoratului și chiar a Domnitorului. Hotărîrea era luată. Acțiunea trebuia să înceapă.

Lupta aceasta cuprinde trei faze. Intâia: Lupta în Adu-narea obștească, pe căi legale deci, pentru sincera și onesta aplicare a Regulamentului organic în părțile lui bune și folo-sitoare și pentru apărarea, hotărîtă și energică, a autonomiei, prin respectarea vechilor capitulațiuni.

Ea a fost începută numai cu câțiva amici de idei și senti-mente. Dar a fost dusă cu atâta desinteres și râvnă patriotică, cu atâta bărbăție și virtute civică, că, în doi ani de zile, se ralie la acțiunea de control serios și necruțător al actelor Domnului, miniștrilor și tuturor diregătorilor Statului și de privighere strictă și continuă a neamestecului strein în afa-cerile lăuntrice ale țării, se ralie, zic, majoritatea membrilor obșteștei Adunări, în cap cu cei doi episcopi cunoscuți ai vre-mii — Chesarie al Buzăului și Ilarion al Argeșului.

Partida națională ajunse așa dar a conduce ea lucrările Adunării pe temeiul programului său politic și în scopurile

ce urmărea. Rolul acesta nu putea conveni însă Curții protectoare, care, în spiritul de independență politică și de demnitate națională ce călăuzeau acțiunile și manifestațiunile acestui partid, vedea o serioasă primejdie a intereselor sale. De aceea agenții săi din Principate, faimoșii consuli, cari ajunseseră a porunci și a bate din picior Domnilor țării, interveniră să se pună capăt acestei vigoase opoziții naționale.

Prin ofis (decret) domnesc, Alexandru-Vodă Ghica ceru Mitropolitului, ca președinte al Adunării, să distrugă spiritul „răsvrătitor și primejdios” de care ea era condusă de niște „ambitioși și intriganți” ca Ion Câmpineanu și soții săi. Dar Adunarea nu se lasă intimidată, ci răspunse cu curaj și demnitate Domnului, arătând incapacitatea și neglijența miniștrilor și dirijătorilor săi.

A doua fază : Lupta împotriva articolului așa zis adițional la Regulamentul organic și care nu însemna altceva decât înmormântarea însăși a autonomiei țării. În adevăr, vechea Adunare disolvându-se, o altă nouă trebuia aleasă. Consulul rusesc, cu agenții și partizanii săi, interveniră direct și pe față în alegeri, împotriva candidaților partidei naționale. Fără rezultat însă, căci curentul pentru această partidă era așa de puternic în toată țara, în cât membrii săi fură cu toții realeși.

Intervenția Rusiei era determinată de faptul că noua Adunare avea să desbată o chestiune de mare interes pentru dânsa și foarte gravă pentru țară. Și anume : introducerea, în Regulamentul organic, după cererea Cabinetului din Petersburg, a unui articol, prin care Adunarea obștească nu putea aduce pe viitor nici o modificare acestui regulament, fără de avizul Curții suzerane și aprobarea Curții protectoare. Ori, aceasta însemna, nici mai mult nici mai puțin, decât, cum am zis, completa înmormântare a autonomiei lor.

Impotriva acestei cereri se ridică cu toată hotărârea și energia partidul național al lui Ion Câmpineanu. Cuvântul acestuia, prin care motiva și cerea respingerea articolului adițional, ca protivnic drepturilor de autonomie și intereselor vitale ale țării, impresionă puternic, „Adunarea, pătrunsă de

puterea argumentelor aduse la tribună — scrie Ion Ghica — respinse cu o mare majoritate propunerea”. Aceasta spre consternarea Domnului și a consulului rusesc.

O adresă cominatorie a acestuia ceru lui Alexandru-Vodă Ghica să închidă Adunarea și să anuleze desbaterile ei pe această chestiune, iar o intervenție alarmantă a trimisului țarului Nicolae Pavlovici pe lângă Poarta otomană avu de urmare un ordin, prin care se porunca Adunării obștești a Țării-Românești să introducă în Regulamentul organic articolul cerut de Ruși. Logofătul Aristarchi, capuchehaia al țării la Constantinopol, fu trimis cu acest firman împărătesc. El îl citi în fața Adunării și depuse apoi pe biuroul ei un act de căință pe care membrii săi trebuiau să-l iscălească (Mai 1837).

Câmpineanu avu curajul să protesteze cu hotărâre împotriva acestei flagrante încălcări a drepturilor țării și să facă pe prietenii săi, membri ai partidei naționale, să respingă și această îndrăsneată ingerință a Rusiei făcută prin mijlocirea Porții. „Cuvintele lui elocinte și atitudinea sa demnă și inspirată — scrie tot Ion Ghica — umple de lacrimi ochii tuturor deputaților și toți refuză a iscăli actul adus de logofătul Aristarchi”. Totuși, în cele din urmă, Adunarea fu nevoită să se supună ordinului Curții suverane, să anuleze desbaterile din sesiunea precedentă și să introducă articolul adițional în regulament, după care ea fu disolvată, pentru a nu mai fi întrunită decât în 1841, ca să răstoarne, prin aceleași intrigi ale Rusiei, pe Domn.

Impărăția moscovită își ajunsese scopul. Mișcarea patriotică națională a lui Câmpineanu fu înfrânată. Pe căile legale nu se mai putea continua această luptă. Conducătorul ei, cu adâncă încredere în viitorul patriei și al neamului, nu ezită să apuce calea revoluțiunii, să răstoarne, în chip violent, starea de lucruri din țară. Iar aceasta, cu sprijinul puterilor streine și al emigrațiunii polone de sub conducerea principelui Adam Czartoriyski, care-și întinsese rețelele sale revoluționare în tot Sud-estul Europei și cu care Câmpineanu ajunsese deja în legături conspirative.

Aceasta este a treia și cea mai importantă fază a acțiunii politice naționale a lui Ion Câmpineanu, întru cât proiectează ideile și planurile sale în strălucită lumină și ne prezintă pe autorul și conducătorul ei ca animat de idealuri și năzuințe pe cari abia oamenii timpurilor noastre au îndrăznit a le socoti posibile și realizabile.

Căci e vorba, nici mai mult nici mai puțin, de cât de un Stat al unității noastre naționale, organizat pe baza unei constituțiuni din cele mai înaintate și îndeplinind un rol politic capital față de Ruși și Turci pedeparte, față de o eventuală confederație națională a popoarelor slave din Sud-estul Europei pe de altă parte.

Evident un plan așa de măreț, îndreptat împotriva prea puternicei Impărății moscovite nu putea fi realizat decât cu ajutorul altora, în cazul dat, al Polonilor, cari, după căderea revoluțiunii dela 1830—31, urmăreau să formeze, prin mijlocirea și sub conducerea emigrației lor din Apus, o coaliție a popoarelor supuse despotismului rusesc sau amenințate de el.

În fruntea acestei acțiuni era principele Adam Czartoriyski, care văzu numai de cât importanța Țărilor române pentru realizarea planului său. În adevăr, ridicate și susținute împotriva protectoratului rusesc, aceste țări puteau fi de cel mai mare ajutor într'un viitor conflict dintre Ruși și Turci, alături de Poloni și eventual de ceilalți Slavi din peninsula balcanică.

De aceea principele Adam Czartoriyski căută să atragă pe Români, prin coaliția plănuită, în o atare luptă. După informații luate de la Radu Golescu, pe atunci la studii în Geneva, el se adresă omului, care, pentru lupta ce dusesse până atunci împotriva protectoratului rusesc, ca și pentru ideile și planurile sale bine cunoscute, era privit, nu numai de ai săi, din țară, dar și de cei din afară, ca șef al mișcării naționale din Țara-Românească, lui Ion Câmpineanu.

În acest scop un agent polon, foarte priceput, abil și zelos, fu trimis la București. Se chema Werner, alias Woronicz. Sosit în țară, el intră de îndată în legături cu Ion Câmpineanu, cu prietenii săi politici și cu cei ce serviau interesele cauzei

naționale — cu Felix Colson, fost agent al Consulatului francez și cu Colquhoun, consulul englez din Țara-Românească.

Raportul pe care-l înaintă principeului Czartoriyski e foarte prețios pentru cunoașterea stării de lucruri și a stării de spirit ce domniau atunci — la 1838 — în Țara-Românească, a năzuințelor și a planurilor politice ale clasei conducătoare și a personalității — intelectuale, morale și naționale — a lui Ion Câmpineanu — pe care îl socotea ca „reprezentantul opiniei publice anti-ruse, gata să se sacrifice pentru independența țării sale”.

De altfel ideile și planurile sale politice le avem expuse de el însuși în două scrisori adresate lui Adam Czartoriyski, foarte importante și interesante. „Idealul Românilor, scria el, este să fie un singur popor, unit și independent, să constituie un regat ereditar, pentru toți Românii, cu îndepărtarea protectoratului rusesc și a suzeranității turcești și cu libertatea claselor sociale. Acest ideal e scopul nostru suprem”.

Iar în a doua scrisoare, în care expune rolul Românilor într’o eventuală coaliție anti-rusească, Ion Câmpineanu arată că ei, trebuind să fie stavila între Ruși și Turci, e necesar să se provoace schimbarea Domnului (a lui Alex. Ghica), printr’o persoană care să adopte și să susțină proiectul lui Czartoriyski. „Țara-Românească, asigură el, se raliază cu însuflețire la răscoala polonă și e în măsură să aducă cu sine și Ardealul, dacă s’ar răscula în acelaș timp și Galiția”. Despre Moldova nu putea garanta.

Acestea erau ideile, planurile și nădejdiile lui Ion Câmpineanu față de propunerile pe care le primi, prin Woronicz, dela Czartoriyski și cari priveau constituirea unui Stat național românesc unitar și independent în legătură cu o Polonie liberă și neatârnată — pentru care el se obligase la o răscoală generală a neamului, în momentul ales de Poloni.

Pentru pregătirea acestei mari mișcări de răsvrătire se ceru dela Ion Câmpineanu un manifest al partidului național, prin care să fie recunoscut ca șef, capabil de a încheia legături cu guvernele streine. Acest manifest se și dădu la 1 Noembrie

1838. El fu iscălit de majoritatea membrilor obștești Adunări cari jurară pe evanghelie, în fața lui Chesarie, episcopul de Buzău, că-și vor da viața și averea pentru angajamentele ce-și luaseră.

Angajamentele acestea erau : unirea tuturor membrilor risipiți ai neamului românesc, așa dar și cei din Transilvania, Bucovina și Basarabia, într'o singură patrie, independentă ; înlăturarea amestecului rusesc și turcesc, prin abolirea Regulamentelor organice ; alegerea unui Domn ereditar, ca suveran al noului Stat național ; întocmirea unei noi constituții, în spiritul liberal și democrat — așa dar postulatele cele mai îndrăznețe ce se puteau concepe pe vremea aceea. La angajamentele acestea trebuiau să adere și Moldovenii.

Totodată Câmpineanu alcătui și proiectul de constituție despre care se vorbește în manifest, proiect cunoscut până acum numai din relațiile, cam dubioase, ale lui Colson, dar despre care vorbește categoric Bolliac în necrologul făcut lui Câmpineanu la moartea sa, spunând că el a pus cele dintâiu baze constituțiunii române și că proiectul care cuprindea : unirea Țării-Românești cu Moldova, abolirea privilegiilor, egalitatea înaintea legilor, împrumutarea sătenilor etc., — „a fost scris, precizează el, de mulți din cei *ce trăim* astăzi...”

Dar lucrurile nu merseră prea departe. Manifestul nu fu iscălit de toți membrii partidului național din obșteasca Adunare, iar șefia lui Câmpineanu nu obținu adeziunea tuturor. Se iviră deci dificultăți în executarea deciziilor luate. Calea răscoalei, a mișcării revoluționare, trebui prin urmare abandonată, apucându-se cea legală, a schimbării Domnului printr'o persoană care s'ar face instrumentul realizării angajamentelor stabilite prin manifest.

Și fiindcă se vorbea de schimbarea lui Alex. Dim. Ghica, se preconiză candidatura lui Ion Câmpineanu însuși. Dar el nu acceptă, propunând pe Domnul Moldovei, prin ceia ce s'ar fi realizat totodată și unirea Principatelor. Prudent, cum era, Mihail Sturdza nu se angajă însă în această acțiune, cerând mai departe susținerea candidaturii lui Câmpineanu. În ori ce caz, el declară că se opune unirii Ardealului și Basa-

rabiei cu Moldova și Muntenia, cum și alianței cu Polonia, socotindu-le, pe cele dintâi premature, iar pe cea din urmă primejdioasă.

Câmpineanu rămase însă statornic angajamentelor luate. Ca să le poată realiza, hotărî să întreprindă o călătorie mai întâiu la Constantinopol, pentru înlocuirea lui Ghica cu Sturdza, apoi, în Apus, la Paris și Londra, pentru susținerea marilor sale planuri politice naționale — așa cum erau înscrise în manifestul dela 1 Noemvrie 1838.

La Constantinopol conjuncturile nu erau însă favorabile acțiunii sale, așa că, cu tot concursul pe care-l avu dela reprezentanții Franței și Angliei, nu izbuti în demersurile sale. Trebui deci să plece mai departe, la Paris și Londra, unde intră în legături cu șefii Cabinetelor respective (Thiers și Palmerston) și cu alți oameni de Stat ai vremii. La Paris mai luă contact cu tinerimea română ce se găsea la studii în capitala Franței și cu cercurile revoluționare polone ale principelui Adam Czartoryski.

Totuși nu obținură rezultatele așteptate. Chestiunea română nu era încă cunoscută, iar acțiunea lui Câmpineanu nu prezenta suficientă încredere, pentru ca cele două guverne să se poată angaja în lupta pornită de dânsul împotriva Rusiei. Nu e însă mai puțin adevărat că prin intervenția lui Câmpineanu, în Franța și Anglia, pentru salvarea Principatelor române de sub protectoratul rusesc, se puse, pentru prima oară, chestiunea română în fața puterilor apusene, ca o chestiune de interes mai larg, european, nu numai ca o chestiune de interes restrâns, între Ruși și Turci. O va spune, după zece ani, Palmerston lui Eliade Rădulescu și compatrioților săi, cari intrară, atunci, în acțiune, pentru acelaș scop — lupta împotriva Rusiei cu concursul Statelor din Apus.

* * *

Evident Rusia nu putu rămâne streină de „uneltirile” lui Câmpineanu împotriva ei. Reprezentanții și spionii săi la Constantinopol, la Paris și la Londra ținură în curent Cabi-

netul din Petersburg cu demersurile patriotului român. Ea-l denunță Porții ca trădător și răsvrătitor, cerând prinderea și pedepsirea lui, ceea ce Turcia se grăbi să îndeplinească, trimițând Domnului Țării-Românești un firman pentru arestarea lui Câmpineanu, îndată ce se va întoarce în țară și pentru trimiterea lui în surghiun la Filipopoli. Prevenit că, la întoarcere, va fi arestat și închis, Câmpineanu fu sfătuit de însoțitorul său (Colson), să rămână în Apus. El nu acceptă însă. „Am eșuat în negocierile mele, zicea el. Inima-mi e sfâșiată. Nu mai bate. Ce-mi pasă de viață. Dacă guvernele apusene vor să fim Ruși, prefer persecuția. Căci aceasta va da, poate, roadele ei”.

În drum se opri la Viena, să vadă pe Metternich. Nu isbuti însă. Continuându-și calea, la Lugoj fu arestat și depus în închisoarea dela Caransebeș. Extradat apoi de Austriaci lui Alexandru-Vodă Ghica, acesta — după ce obținut revenirea Turciei asupra surghinului la Filipopoli — îl închise la Mărgineni și apoi la Plumbuita, unde stătu până la 1841, când făcând ai săi act de căință față de Puterea protectoare, fu liberat.

*
* * *

Cu sănătatea sdruncinată și cu averea compromisă, Ion Câmpineanu, care sacrificase tot ce avea și putea da, țării și neamului, fu silit să pună capăt luptei sale. Și, în adevăr, aci se sfârșește cariera sa politică. Ceia ce mai urmă, demnitățile pe care le ocupă sub domnia lui Bibescu, rolul pe care-l avu — nelămurit încă bine — în timpul mișcării revoluționare de la 1848, cum și însărcinările pe care le mai îndeplini după aceia în viața publică, nu contează și nici nu trebuie să conteze pentru cei ce vor să înfățișeze personalitatea și activitatea politică națională a lui Ion Câmpineanu la începuturile renașterii României moderne.

Gloria vieții sale o formează programul național, integral, pe care l-a adoptat în acțiunea sa politică și în lupta, mare și grea, cutezătoare și temerară, pe care s'a încumetat să o înceapă și să o ducă împotriva nefastului regim rusesc, pentru

înlăturarea protectoratului și a Regulamentului organic—piedicele de căpetenie pentru constituirea și organizarea unui Stat român modern, de caracter liberar și național.

El a căzut în această luptă. Mijloacele și puterile de care dispunea nu-i fură îndestulătoare pentru susținerea și izbândirea ei. Țara și oamenii ei erau încă nepregătiți pentru o asemenea mare luptă. Conjucturile deasemenea puțin favorabile. Iar interesul puterilor mari pentru cauza națională a poporului român inexistent. Totuși, mulți ani, el a rămas, în mijlocul societății românești, intelectuale și politice, spiritul rector, animator și îndrumător al acestei societăți, al tineretului ei în deosebi. Căci iată ce scrie Ion Ghica în această privință :

„La eșirea sa din închisoare, Câmpineanu și-a găsit averea foarte redusă și a fost obligat a duce o viață de privațiuni ; însă casa lui modestă era totdeauna deschisă cu afabilitate tuturor amicilor sinceri ai românismului și ai libertății ; oamenii de inimă și de spirit, de toate vârstele și de toate condițiunile, erau siguri a găsi la dânsul o primire plină de amenitate, exemple bune și sfaturi frățești. Jocul de cărți, răspândit pe atunci în toate casele, la dânsul era înlocuit prin convorbiri instructive despre istorie, literatură și știință. Tinerii, atrași către dânsul de numele mare ce-și făcuse, găseau în casa sa o viață simplă, fără lux și fără ostentațiune, o familie unită, o primire afectuoasă și o societate aleasă ; clasele și generațiunile se apropiau, în loc de a sta arasna unele de altele ; se făcea între dânsule un schimb de idei și de sentimente înalte și generoase. Acolo s'a făcut cimentarea oamenilor de sus cu cei de jos, între cei tineri și cei bătrâni”.

* * *

În felul acesta s'a păstrat viu și luminos, în conștiința și în sufletul neamului, al conducătorilor săi, firește, programul politic al lui Ion Câmpineanu — isvorit din cele mai înalte idei și simțăminte naționale, din cele mai cutezătoare planuri și năzuințe viitoare. Iar jertfirea sa, martirul său, pentru

idealul politic, integral, al neamului a impresionat profund pe contemporani, cu deosebire pe tineret, care și-a însușit, cu toată ardoarea și însuflețirea, programul lui Ion Câmpineanu, ca să-l ducă la îndeplinire, în timpuri mai propice și cu mijloace mai eficace.

În adevăr, tot ce s'a făcut și s'a realizat de acest tineret, crescut și format la școala politică națională a lui Ion Câmpineanu, pentru constituirea României moderne, timp de trei decenii, până la 1866, a fost pentru îndeplinirea, pentru înfăptuirea programului politic național dela 1838, program pe care generația acestui tineret a avut marele merit de a fi știut să-l fixeze în puncte concrete și realizabile, iar, pe acestea, de a le fi știut seria după posibilități și înfăptui, apoi, temeinic și durabil, ca pietre angulare ale României de azi.

*
* * *

Ion Câmpineanu a trăit să vadă o mare parte din aceste realizări epocale — în tot cazul pe cea mai de seamă, pe aceea pentru care luptase însuși cu atâtă înverșunare: abolirea protectoratului rusesc. În adevăr, după tragedia luptei sale, el văzu tinerimea pe care o iubea și în care punea toate nădejdiile de mai bine pentru viitorul patriei și al neamului, el văzu, zic, această tinerime, momentan înfrântă și ea moralicește, ducându-se în Apus, la Paris, unde se agitau și se propagau marile principii democratice de libertate și naționalitate, spre a se pregăti pentru rolul ce era chemată să-l îndeplinească la 1848. Și avu, în acest an memorabil, satisfacția, e drept trecătoare, numai de trei luni, de a vedea țara emancipată de sub nefasta protecție rusească iar regulamentul organic abolit, ars chiar în piața Teatrului din București.

Dar aceste trei luni de libertate și independență națională rămaseră neuitate tuturor spiritelor luminate și patriotice, cari dobândiseră convingerea că, luptând mai departe, prin noi căi și mijloace, peste câțiva ani, se va ajunge la o patrie slobodă și neatârnată. În fruntea acestor spirite, era Ion Câmpineanu însuși, căci iată ce scria el conducătorilor revoluțiunii, după ce aceștia luaseră calea exilului :

„Cele trei luni de libertate au lăsat urme adânci în inimile Românilor. Gurile se pot astupa, dar ideile nu pot fi omorâte. Se pregătește pentru voi — cei tineri — o listă de proscripțiune și de confiscare a averilor. Acei cari vor brava exilul și privațiunile și vor rezista la cursele cari se vor întinde și la tentațiunile la cari veți fi expuși, se vor întoarce, peste câțiva ani, într'o patrie liberă”.

Așa a și fost. In adevăr, la 1856, după pacea dela Paris, care a abolit protectoratul rusesc și a înlocuit Regulamentele organice cu o constituțiune liberală și națională a puterilor garante, ei s'au întors într'o Românie nouă, care atunci se năștea, într'o Românie pe care trebuiau s'o desăvârșească, la 1857 prin postulatele Divanurilor ad-hoc, la 1858 prin convenția dela Paris, la 1859 prin îndoita alegere a lui Cuza, la 1862 prin unirea deplină și definitivă a Principatelor...

*
*
*

Toate aceste evenimente le-a apucat și Ion Cămpineanu. Din nenorocire el nu s'a mai putut bucura de ele. Căci vâlul unei profunde melancolii se lăsase greu asupra intelectului și sufletului său, distrugându-i ființa morală și spirituală. Da, au fost dureroși, nespuse de dureroși ultimii ani ai vieții sale. Ce mișcător, ce impresionant ne înfățișează Ion Ghica acest sfârșit în discursul omagial de acum o jumătate și mai bine de veac.

„Văzut-ați un bătrân gârbovit înainte de ani, care abia-și ducea picioarele până în grădina Cișmigiului, unde rămânea ore întregi pe-o laviță cu capul plecat spre piept ? Acelor care-i vorbeau, le răspundea cu răs sau cu plâns, după cum subiectul vorbei îi aducea suveniruri vesele sau triste ale vieții sale. Trecătorii se descopereau cu respect înaintea lui. Iar bătrânii se opriau locului să-l arate copiilor. Acela era Cămpineanu, marele patriot — o umbră care trece ca o protestare vie în contra nedreptăților, apăsărilor și a persecuțiilor”.

Așa a fost sfârșitul vieții lui Ion Cămpineanu. Inșă prin nedreptăți, apăsări și persecuții se călesc neamurile, după cum

prin dureri, suferințe și încercări ele se înalță. Câmpineanu n'a fost nici cel dintâiu nici cel din urmă dintre martirii și eroii neamului nostru, care a trebuit să le suporte și să le îndure. Să ne amintim numai, dintre cei mai apropiați, de Avram Iancu. Prin astfel de oameni, însă, națiunile câștigă bunurile morale și situațiunile politice de care urmează să se bucure, într'o zi, urmașii — cum ne bucurăm noi, azi, de roadele jertfei și pătimirii marilor înaintași.

Acesta este cursul vieții istorice.

Născut în belșug și avere și trăit atâta vreme în lumină și strălucire, Ion Câmpineanu muri în mizerie și întuneric, sărac și uitat. Statul luă asupra-și cheltuielile de înmormântare. Vodă-Cuza — era în 1863 — dispuse să i se facă, cum i se cuvenea, onoruri militare. Dar în jurul sicriului său nu se adunară decât literații și artiștii — singurii care-i mai păstrară iubirea și recunoștința. Oamenii rangului său social, boerimea, se țină de-o parte. De altfel cum ar fi putut ea veni să onoreze pe cel ce întreaga viață a luptat contra privilegiilor și pronomiilor și pentru libertatea și egalitatea claselor sociale desmoștenite? Oamenii politici cei noi îl revendicau pentru dânsii. Dar tocmai atunci ei se găseau într'o monstruoasă coalțiție — detestată de opinia publică — ceea ce făcu ca întreaga burghezie, negustorime din București, care-și datoră situația ei luptei lui Câmpineanu, să lipsească dela înmormântarea lui.

* * *

Dar dacă ființa materială a oamenilor e trecătoare, cea morală rămâne. Ideile, credințele și faptele lor bune și folositoare trăesc, cresc și sporesc prin cei ce și le însușesc și sprijinesc, înțelegând să lupte până la capăt pentru izbânda, pentru triumful lor. Așa a fost și cu ideile și credințele politice și naționale ale lui Ion Câmpineanu. Nu le-a putut duce însuși la realizare; le-au dus urmașii săi.

Căci, cum am zis, ele au revoluționat spiritele și au pregătit voințele acestora în așa măsură că și-au făcut, din realizarea lor, tot scopul vieții. Și ei n'au uitat și negat vreodată că dela

Ion Cămpineanu au plecat și s'au răspândit, pentru că el singur, între contemporanii săi, s'a știut face exponentul lor însuflețit și hotărît și le-a știut infiltra în spiritele și voințele tineretului, la școala virtuților sale civice și sentimentelor sale patriotice, așa fel că acesta, printr'o luptă tenace și hotărîtă, le-a putut realiza, aievea, în structura dată Statului român modern.

Ori prin această realizare s'a operat transformări în ordinea politică și socială a patriei noastre, care, în alte părți și în alte împrejurări, numai pe cale de mari și grele revoluții s'au putut realiza. Iată de ce ziceam, la începutul acestei conferințe, că numele lui Ion Cămpineanu trebuie rânduit în acel al marilor revoluționari ai neamului, pentru că, deși n'a condus o revoluție efectivă, ca Horia, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu și Ion C. Brătianu, cu schimbări directe și imediate, violente, a stărilor de lucruri de atunci, el a realizat o revoluțiune, o mare revoluțiune chiar, în spiritele și năzuințele contemporanilor și urmașilor, cu schimbări indirecte și ulterioare, tot așa de însemnate ca și ale celorlalte revoluțiuni naționale ale noastre.

Și iată de ce mai ziceam că, pentru aceasta, s'a bucurat, printre contemporani, de o mare autoritate și a deșteptat, printre urmași, un adevărat cult — cult pe care suntem datori să-l reluăm ca pentru toți fiii mari ai neamului, prin a căror minte, inimă și brațe am ajuns la apogeul vieții noastre naționale.

Dacă cuvintele mele de astă seară despre Ion Cămpineanu vor fi putut contribui cât de puțin la aceasta, atunci scopul conferinței ce ați binevoit a asculta este ajuns.

BIBLIOGRAFIE

I. **Izvoare.** 1. *Analele parlamentare ale României*, vol. III—1, IV—1, VI—1, VII—1 și VIII—1 (București 1890—1897). — 2. *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. I—VI (București 1902—1910) — 3. Aricescu, D. C., *Corespondința secretă și acte inedite ale capilor revoluțiunii române de la 1848*, vol. I (București 1873). — 4. Cretzianu Al., *Din arhiva lui Dumitru Brătianu. Acte și scrisori din perioada 1840—1870*, vol. I (București 1933). — 5. Hurmuzacki, *Documente privitoare la istoria Românilor*, vol. IV, sup. I, XVII și XVIII (București 1898, 1913, 1916). — 6. Lăcusteanu, Colonelul, *Amintirile sale*, publicate și adnotate de Radu Crutzescu, cu un comentariu istoric de I. C. Filitti, București 1935. — 7. Popescu Mih., *Documente inedite din preajma unirii Principatelor*, București 1928, ed. Așezământului cultural Ion C. Brătianu.

II. **Perioadice.** 1. *Albina Românească* (Iași), 1830 și 1842. — 2. *Buciumul* (București), 1863. — 3. *Convorbiri Literare*, vol. XV. — 4. *Curierul Românesc* (București), 1833, 34 și 36. — 5. *Curiozul* (București), 1837. — 6. *Pruncul român* (București), 1848. — 7. *Românul* (București), 1863.

III. **Serieri.** 1. Albin, S., 1848 în *Principatele Române*, București 1910. — 2. Colescu-Vartic, C. I., 1848, *Zile revoluționare*, București 1898. — 3. Colson, F., *De l'état présent et de l'avenir des Principautés de Moldavie et de Valachie*, Paris 1839. — 4. Damé, Frederic, *Histoire de la Roumanie contemporaine*, Paris 1900. — 5. Duzinchevici, Gh., *Documente din arhivele polone relative la istoria Românilor*, Vălenii-de-Munte 1935. — 6. Eliade, Pompiliu, *La Roumanie au XIX-e siècle*, vol. II. Les trois présidents plénipotentiaires (1828—1834) Paris 1914. — 7. Eliade Rădulescu, I., *Echilibrul între antiteze*, vol. I, București 1916. (Ediția Petre V. Haneș). — 8. Filitti, Ioan C., *Turburări revoluționare în Țara Românească între anii 1840—1843* (în An. Ac. Rom., s. II, t. XXXIV, mem. secț. ist.), București 1912. — 9. Filitti, Ioan C., *Domniile române sub Regulamentul Organic, 1834—1848*, București 1915. — 10. Filitti, Ioan C., *Principatele Române dela 1828 la 1834. Ocupația Rusească și Regulamentul Organic*, București 1934. — 11. Georgescu-Tistu, N., *Ion Ghica scriitorul*. Cu prilejul unor texte inedite. (Academia Română : Studii și Cercetări, XXV), București 1935. — 12. Ghica, Ion, *Discursul de recepțiune despre Ion Campineanu* (Analele Academiei Române, s. II, t. II, secțiunea II), București 1881. — 13. Ghica Ion, *Serieri, III, Scrisori către V. Alecsandri* (Ediția V, de P. V. Haneș), București 1914. — 14. Handelsman, Marcel, *Le prince Czartorynski et la Roumanie, 1834—1850*, în *La Pologne au VII-e Congrès international des sciences historiques* 1933, vol. II (Varsovie 1933). — 15. Heliade-

- Rădulescu, J., *Mémoires sur l'histoire de la régénération roumaine ou sur les événements de 1848 accomplis en Valachie*, Paris 1851. — 16. Iorga, N., *Genezația dela 1840 și 1848 față de concepția unității politice a poporului românesc* (Neamul Românesc, XVII, nr. 117, 118, 120, din 1922). — 17. Iorga, N., *Istoria Presei românești dela primele începuturi pânăla 1916*, București 1922. — 18. Lapedatu, Alex., *Abolirea protectoratului rusesc în Țările române*, Cluj, 1931. — 19. Lewak, Adam, *Dzieje emigracji polskiej w Turcji (1831—1878)*, Warszawa 1935. — 20. Lukasił, St., *Relațiunile lui Mihail Czajkowski Sadyk Pașa cu Românii*, în „Revista istorică română” 1932, vol. II, fasc. II—III. — 21. Ollanescu, Dimitrie C., *Teatrul la Români*, vol. II, (Analele Academiei Române, s. II, t. XX, mem. secț. lit.), București 1898. — 22. Panaitescu, P. P., *Contribuții la o biografie a lui N. Bălcescu*, București 1923. — 23. Panaitescu, P. P., *Planurile lui Ioan Cămpineanu pentru unitatea națională a Românilor. Legăturile lui cu emigrația polonă*, Cluj, 1924. — 24. Panaitescu, P. P., *Emigrația polonă și revoluția română dela 1848. Studiu și documente*, București 1929. — 25. Periețeanu-Buzeu, St., *Câteva pagini din viața lui Ion Cămpineanu*, în ziarul „Traian”, anul I, nr. 38. — 26. Teodorescu, Șt. *Mono-grafia orașului Cămpina — istorie și documente — Cămpina* 1924. — 27. Tocilescu, Gr. G., *Nicolae Bălcescu. Viața, timpul și operele sale (1819—1852)*, București 1876. — 28. Vaillant, J. A., *Episode de la question d'Orient. Russie, Valachie, Moldavie*, Paris 1842. — 29. Ubicini, M. A., *Valachie, Moldavie, Bukovine, Transylvanie, Bessarabie*, Paris 1856. — 30. Xenofon, I. (Diacu Ion), *Filarmonica dela 1833. Centenarul primei reprezentații de teatru național în București*, București 1934.
-